

11 Eylül 2020

Covid-19'un gölgesinde Cumhuriyet tarihinin en derin ekonomik krizi
Bülent ŞAHİNALP
Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı

Demokrat Parti Gençlik Kolları Online Siyaset
11 Eylül 2020 saat: 21,00-22,00

24 Haziran 2018 Genel seçimleri öncesinde “Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi ülkeyi uçuracak” demişlerdi. O gün; 1 \$ = 4,73 ₺, 1 € = 5,49 ₺ ve çeyrek altın = 198 ₺ idi. 2 yıl sonra bugün 1 \$ = 7,46 ₺, 1 € = 8,84 ₺ ve çeyrek altın = 453 ₺ oldu. Gerçekten de uçtuk. İşsizlik, enflasyon, kurlar hepsi uçtu!

18 yıllık iktidar dönemi boyunca IMF'ye 15 milyar \$ borcu ödediğini sürekli olarak anlatan, bununla övünen AKP iktidarı; aynı dönemde,

- 129 milyar \$ borçla devraldığı dış borcu 431 milyar \$'a çıkardığını,
- İç borç stokunu 179 milyar TL'den 1,57 trilyon TL'ye yükselttiğini,
- 70 milyar \$ tutarındaki Özelleştirme gelirini harcadığını,
- YİD projeleriyle ülkemizin gelecek 25 yılı ipotek altına aldığından hiç bahsetmiyor!

Sadece Şehir hastanelerine, ödemelerinin tamamen başladığı 2022 yılında, yıllık bedelin \$3,2 milyar ve 25 yılda toplam ödemelerin 81,2 milyar \$ olacağı hesaplanıyor. Bunlara, Ulaştırma sektörünü, Akkuyu Nükleer Enerji Santrali'ni de katarsak rakam toplam 146 milyar \$'a ulaşıyor. Vatandaş, geçmediği yolun, köprüünün, uçmadığı Havalimanının, yatmadığı Hastane'nin bedelini ödüyor. Tek kelime ile: Önce geçmişimizi sattılar, sonra bugünümüzü sattılar, şimdi de geleceğimizi ipotek altına alıyorlar!

“Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” adlı ucube sisteme geçilmesinden bu yana, Türkiye hem %100 kendi üretimi olan “yerli ve milli” bir krize yuvarlandı, hem de bu krizi daha önce görülmediği ölçüde kötü bir şekilde yönetiyor. Bunların üzerine birde Covid-19 pandemisi geldi.

2020 yılı başından itibaren, TCMB'nın döviz rezervlerinde ortaya çıkan erimenin saklanması, kapatılması için önce Çin, sonra Katar'la swap işlemlerine başlandı. Bu işlemlerle döviz girişi varlık olarak bilanço içinde gösterilirken, ileride ödenecek olan yükümlülük bilanço dışında saklandı. Dövizdeki artışa mani olmak için Kamu bankaları yoluyla çok büyük miktarlarda döviz satışı sürdürüldü. Son iki yılda ekonomideki kötü yönetim, sırf kendi “siyasi beka”sı için 60 milyar \$ rezervi eritti. Bu uğurda, Merkez Bankasının ihtiyat akçesini bile harcadı.

Vatandaşına “TL tutun” diyen, başka ülkelere “TL ile ticaret yapalım” diyen siyasi irade; döviz ve altın borçlanması yaparak, bir yandan da dolarizasyonu teşvik ediyordu. Geçmişte Hazine'nin yurtdışına yapacağı anapara ödemeleri kadar döviz borçlanmasını yine yurtdışından yapıyor, yurtdışında yurttaşlara ya da kurumsal yatırımcılara ise, sadece TL

borçlanması yapıyordu. 2018’de yeni rejimle birlikte bu uygulama bozuldu. Yurtiçinde yapılan altın ve döviz borçlanması, 2020 yılı ilk 7 ayında 16 milyar \$’a ulaştı.

TCMB ve ardından kamu bankaları rezervleri erirken, Ekonomi yönetimi daha sonra özel bankaları gözüne kestirdi. Zaten swap kanalıyla ellerinden dövizlerinin bir kısmı alınan bankalara, 18 Temmuz günü yabancı para zorunlu karşılıkları 3 puan arttırarak yeni yükümlülük getirildi. TCMB ve kamu bankaları dövizlerini eriten, özel bankaların da dövizlerini zorunlu karşılık artışı ile eksilten iktidar, iç borçlanma yolu ile de diğer kurumsal yatırımcı ve yurttaşların dövizlerini yutmaya devam etti.

İşin acısı; bu kadar döviz satılmasına karşın döviz kuru dizginlenemedi. Bunun temel nedeni ise kötü yönetim ve derin bir güvensizlik ortamıdır. Ekonomi yönetimin anlayamadığı husus, siyaseten güven ve itibar sağlayamazsanız, paranızın değerini sizde kısıt olan ve başkasının bastığı paraları satarak koruyamazsınız.

Tüm makroekonomik bütün göstergeler, kendi yarattığımız “%100 yerli ve milli” olan ekonomik krizin, Mart 2020 ‘den itibaren covid-19 etkisiyle giderek derinleştiğini gösteriyor.

Ülkemizde 2013 yılında 12.480 \$ olan kişi başına milli gelir, sürekli gerileyerek 2020 sonunda muhtemelen 8.000 \$ seviyesi altına inecek. Son 7 yılda herkes gelirinin yaklaşık 1/3’ünü kaybetti, fakirleşti. Dünyanın 17’nci büyük ekonomisi unvanını 2018’de kaybeden Türkiye, 2 yıldır 19’uncu sıraya yerleşti.

Dünya Bankası’na göre, 2002-2019 yılları arasında kişi başına GSYH’si Türkiye’den daha düşük ya da Türkiye’ye yakın seyreden ülkelerden, Kazakistan, Bulgaristan, Arjantin, Çin, Rusya, Romanya yıllar içerisinde milli geliri Türkiye’yi geçti.

İşsizlik oranı Haziran 2020 döneminde %0,4 artışla %13,4 oldu! Genç nüfusta işsizlik ise %26,1 ve istihdam oranı ise %28,2 oldu. Genç nüfusta ne eğitimde, ne de istihdamda olanların oranı 53,1 artışla %29,3 oldu. TÜİK verileri hiçbir dönemde olmadığı kadar sorgulanıyor. Saygın bir anket şirketi MetroPOLL’e göre, TÜİK’in ilan ettiği işsizlik oranına toplumun sadece %15’lik kısmı inanıyor.

Covid-19 salgını nedeniyle işten çıkartmalar yasaklandı. Asgari ücret alan işçiler aylık sadece 1.168 TL tutarında kısa çalışma ödeneği alabiliyor. İstatistiklerde ise, bu grup henüz işsiz gözüküyor.

12 aylık TÜFE Ağustos 2020’de %11,77 olarak gerçekleşti. TÜFE, Gıda’da %13,51, Sağlık’ta % 14,68 ve Konut’ta %11,34. Yine MetroPOLL’un araştırmasına katılanların en büyük grubu, hayat pahalılığının %30’dan daha fazla olduğunu söylüyor.

Kamunun harcamaları son hız artmaya devam ediyor. Bütçe açığı Temmuz ayında 29,7 milyar TL ve 2020 yılı ilk 7 ayında 139,1 milyar TL oldu. Bütçe açığı geçen yıla göre yaklaşık %40’a yakın artmış bulunuyor ve şimdiden 2020 yıllık hedefine ulaştı.

2020 yılı ile birlikte Hazinesin borçlanma ihtiyacı ve iç borç çevirme oranları hızla artmaya başladı. İç borç çevirme oranı Mayıs’ta %380, Haziran’da %179, Temmuz’da %309 ve Ağustos’ta % 205 gibi tarihi seviyelere ulaştı. Bunun sürdürülebilmesi mümkün değildir.

Ocak Temmuz 2020 döneminde faiz giderleri, geçen yılın aynı dönemine göre % 39,4 yükselerek 58,46 milyar TL’na çıktı. Aynı dönemde toplanan 366,6 milyar TL olan vergi gelirlerinin yaklaşık %16’sı faiz harcamasına gitti. Düşünün bir de faize karşı olmasalardı, ne olurdu halimiz...

Covid-19’un en fazla etkilediği sektörlerin başında Dış ticaret geliyor. Ocak-Temmuz döneminde ihracatımız 513,7 ve ithalatımızda %3,9 oranında geriledi. Ağustos 2018’den bu yana geçen 2 yılda TL’nin USD ve EUR karşısında yaklaşık %100 değer kaybetmesine rağmen, ihracatımızda bir artış gerçekleşmemesi, ithalatın ise kur artışına ilave 6.000’in

üzerinde mala getirilen Ek Gümrük Vergisi 'ne rağmen frenlenememesi üzerinde ciddi olarak durulması gereken bir husus. 18 yıllık dönemde ülke Sanayinin ithal ara malına bağımlı hale getirilmesi, acilen düzeltilmesi gereken hususların başında yer alıyor.

Covid-19'n şiddetli etkilediği sektör olan Turizmde, yurda gelen turist sayısı Nisan ve Mayıs 2020 aylarında geçen yıla göre % 99, Haziran da ise % 95 oranında geriledi. Temmuz ayında kısmen uçuşlar başladı ise de, geçen yılın göre kayıp %85. İlk 7 ayda geçen yıla göre gerileme %77,97. Pek çok ülke hala uçuşları başlatmadılar.

İhracat ve Turizm gibi 2 önemli Döviz kazandırıcı muamelenin bu yılki performansı maalesef Covid-19'un da etkisiyle, çok kötü durumda...

AKP döneminde Türk tarımı ve hayvancılık tasfiye edildi. Bir türlü gerilemeyen kırmızı et fiyatları, para etmeyen çiğ süt, tarlada kalan domates, depoda bekleyen patates, fındıkta 'tekelleşme' tartışmaları. Öte yandan tarladan markete fiyatı %200- 300 artan meyve ve sebzeler. Üretici kan ağlıyor, tüketici ise isyanda. Fiyatı artan her ürüne ithalat terbiyesi yaptılar. Yetmedi, sonunda depoları bastılar, soğan üreticisine terörist dediler.

Bir Hükümet kendi vatandaşını çalışmamaya teşvik edebilir mi? AKP iktidarı işte bunu yaptı. Hacmi, kapsamı ve programlarının sayısı her yıl artan Sosyal Yardımlar ile kendi vatandaşını çalışmamaya alıştırdı.

Kredi stokundaki büyüme hızı artmaya devam ediyor. TCMB'na göre, 2020 yılı ilk 7 ayında toplam kredi stoku yaklaşık %22,8 oranında artarak TL 3,5 trilyon milyar TL'ye ulaştı. Bireysel krediler 792 milyar TL oldu. Vatandaş borcu borç ile ödüyor. Bugün ihtiyacı olduğu için kredi kullanan vatandaş, yarın işini kaybettiğinde borcunu nasıl ödeyecek? Hükümet artan işsizlik için hiçbir şey yapmıyor!

11 Eylül 2020 itibariyle Venezüella, Arjantin, Pakistan ve Ukrayna'nın ardından, Türkiye 512,23 ile dünyanın en yüksek 5. CDS primine sahip. Yani ülkemiz, dünyanın en pahalı borçlanan 5. ülkesi!

Vatandaş TL'sına güvenmiyor ve döviz almaya devam ediyor! TCMB'na göre, geçtiğimiz hafta itibariyle vatandaşları döviz hesaplarının tutarı 217,4 milyar \$'a ulaştı.

Ekonomiye neresinden bakarsanız bakın, ülke tam bir yangın yeri. Sanayici, çiftçi, esnaf, sanatkâr, tüccar, memur, emekli, herkes kan ağlıyor, geleceğinden endişe ediyor. Ülkeyi yönetenler 18 yıldır büyüdük diye övünüyorlar. Aslında bu dönemde, yabancının borç verdiği para ile üretim yerine tüketimi artırdık, parayı beton ekonomisine gömdük ve hepimiz borçlandık, borca alıştık, battık.

Ümitsizliğe kapılmaya hiç gerek yoktur. Çözüm ve çare her zaman vardır. Yaşadığımız Siyasi krizi çözmeden ekonomik krizin çözülmesi mümkün değildir. Bunun için Türkiye'deki her siyasi partinin kendi özelliklerini koruyarak, ortak bir yenileme ve normalleşme çabası için bir araya gelmesinden başka bir yol gözükmemektedir.

Türkiye'de siyasetin normalleşmesi, demokratikleşme ve hukukun üstünlüğünün tesis edileceğinin ilk işaretlerinin ortaya çıkması bile, sistemden çıkan dövizlerin tekrar sisteme dönmesini sağlayacaktır. Sağlanacak güven ortamı ile yurt içi yerleşikler dövizden uzaklaşacak, yerleşik olmayanların yeniden döviz getirmeye başlayacak, TL güven ve talep artacak, böylece hızlı bir toparlanma başlayacaktır.

Yeniden çalışan, yorulan, üreten ve ihracat yapan bir Türkiye yaratmak zorundayız. Çalışmamayı değil, çalışmayı, üretmeyi, üretimin ithale bağımlılığını ortadan kaldırıp, yerli malı kullanımını desteklemeliyiz. Yabancı sanayici ve üreticiler yerine, kendi sanayicimizi, KOBİ'mizi, çiftçimizi ve besicimizi desteklemeliyiz. Bunu geçmişte yaptık, tekrar yapabiliriz.